

dat door geheel de muzikale wereld gevoeld is geworden: van MENDELSSOHN BARTHOLDY.

FELIX MENDELSSOHN BARTHOLDY is den 4^{den} November 1847 te *Leipzig* overleden aan eene ontsteking in de hersenen, die hem in weinige dagen heeft weggerukt.

Hij was den 5^{den} Februarij 1809 te *Berlijn* geboren, en alzoo bij zijn afsterven naauwelijks 38 jaren oud. Dezelfde dag, waarop zijn oratorium *Elias* het eerst, en wel in zijne geboortestad, werd opgevoerd, is tevens de dag geweest, die hem aan zijne gade, kinderen en talrijke vrienden heeft ontrukkt. Van zijnen roem weërgalmen niet alleen de *Spree*, de *Donau* en de *Rhijn*, maar ook de *Theems* en de *Seine*. Men is in rouw gedompeld over den vroegtijdigen dood van hem, die in hooge mate aller achting en liefde bezat.

Doch waarom meer over MENDELSSOHN gezegd? — Binnen weinige oogenblikken zullen wij uit den mond van den daartoe meer bevoegden VAN BREE hooren, wie en wat MENDELSSOHN BARTHOLDY was.

Ik reken mij hierdoor verder ontslagen van deze mijne taak, en verzoek thans onzen geachten waarnemenden Secretaris, het verslag van de werkzaamheden der Vierde Klasse gedurende de jongste twee jaren te willen uitbrengen.

De waarnemende Secretaris las daarna dat verslag, met de noodige bekortingen, welke door de beperkte tijdsruimte werden geboden: het volgt hier echter in zijn geheel, zoo als het was opgesteld.

Als naar gewoonte dit verslag aanvangende met de werkzaamheden, tot welke van Regeringswege de aanleiding is gegeven, hebben wij in de eerste plaats te vermelden een schrijven van den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, van 23 Sept. 1846, ten geleide van een afschrift eener Missive van den Deenschen Zaakgelastigde in 's *Gravenhage*, waarbij gevoegd was eene portefeuille met verschillende proeven van Stylographie, door den Heer SCHÖLER te Kopenhagen uitgevonden en zullende strekken om, hoofdzakelijk door de Galvanoplastie, koperen platen te

noodig, wel gevolg te willen geven aan zijne welwillendheid, om deze Openbare Zitting met eene Voordragt te besluiten.

De Heer van BREE plaatste zich hierop aan het spreekgestoelte en hield de volgende rede:

Zoo iemand, geëerde Hoorders! ooit, bij den aanvang zijner rede, de welwillende toegenegenheid van zijne toehoorders met regt inriep, zoo doe ik het, die het wage thans bij deze Openbare Zitting tot u te spreken. Gewoon als gij zijt, mij bij vele muzikale uitvoeringen in deze stad de reijen te zien aanvoeren, zult gij niet zonder grond u over mijne vermetelheid verwonderen, daar ik het wage — als ware ik een redenaar — hier voor u op te treden, waar gij gewoon zijt Neêrlands eerste geleerden en letterkundigen tot u het woord te hooren voeren. Gij weet, dat is mijne roeping niet: verre van mij de aanmatiging van mij met hen te willen meten! Maar een kunstenaar (ik mag mij vleijen dat gij in mijne wijze van beschouwing zult deelen) behoort over zijne kunst na te denken; hij behoort er over te lezen; hij behoort er zich op toe te leggen, om de voortbrengselen der kunst, in het vak dat hij zelf beoefent, gade te slaan, en die van verschillende tijdperken met elkander te vergelijken; hij behoort zich in staat te stellen tot het met redenen omkleeden van een oordeel, hetwelk hij geloof geregtigd te zijn over meerdere of mindere kunstverdiensten uit te spreken. In dien zin zult gij immers den kunstenaar niet van u afwijzen, wanneer hij zich veroorlooft over onderwerpen, tot zijn kunstvak betrekkelijk, tot u te spreken.

Maar er is nog meer. De kunstenaar zal het zich ten pligt moeten rekenen, zijne beste pogingen aan te wenden om de kunstvoortbrengselen van hen, die onder de uitstekendste kunstbeoefenaren behooren, naauwkeurig gade te slaan; — zij, die als eerste sterren aan den kunsthemel flonkeren, moeten ook zijne aandacht bijzonder trekken in dat alles, wat juist hunne bijzondere verdiensten uitmaakt en hen van anderen onderscheidt; — en wordt de levensdraad van dezulken, als hun kunstvak zoo buitengemeen tot sieraad verstreken, afgebroken, eene openlijke

schatting en waardering van hunne verdiensten is hem ten pligt. Eene opregte hulde, aan hunne nagedachtenis toegebracht, mag ik hopen dat in des kunstenaars mond niet ongepast zal worden geoordeeld.

Deelt gij met mij, geëerde Hoorders! in deze beschouwingen, dan zult gij mij wel verontschuldigen, zoo ik het wage, om te dezer gelegenheid een kort woord van hulde uit te spreken, gerigt aan den onlangs overleden Geassocieerde der Klasse, **FELIX MENDELSSOHN BARTHOLDY**, bijzonder ook ten aanzien van den invloed, welken zijne werken zullen mogen hebben op de verdere vorming en ontwikkeling van den muzikalen smaak in ons Vaderland. Europa, de geheele muzikale wereld, is niet achterlijk geweest in het toebrenge van gepaste hulde aan zijne groote verdiensten. Ook ons Vaderland bleef niet achter: getuige de voortreffelijke waardering van de rigting zijner kunstwerken, nog onlangs in een veelgelezen Maandschrift door een onzer keurigste kunstkenmers geplaatst. Ook de Vierde Klasse wilde dat, bij hare Openbare Zitting, op heden aan haar overleden Geassocieerde eene hulde werd toegebracht; zij noodigde mij daartoe uit, en ik heb mij daartoe laten overhalen, omdat ik MENDELSSOHN'S verdiensten zoo bijzonder hoogschat, en omdat ik, als kunstenaar, het mij als ten pligt rekende, mij niet te onttrekken, waar ik openlijk zijnen lof zou mogen verkondigen.

Zietdaar, hoe het is gekomen, dat gij mij als spreker ziet optreden. Schenk mij uwe welwillendheid: ik weet hoezeer ik die behoef, niet voor hem, wien ik hier met u wensch te vereeren, maar voor den min volkomen vorm, waarin ik mijne rede zal voordragen, en welke ik weet dat zeer uwe toegevendheid zal behoeven.

Welke was de toestand van den muziksmaak in Nederland, toen men hier te lande MENDELSSOHN'S werken leerde kennen? Welken invloed hebben deze werken zelve daarop kunnen uitoefenen? — Zietdaar de twee vragen, tot wier beantwoording ik in deze voordragt eenige bijdragen zal trachten te leveren.

Van vroegere tijden dan de aanvang dezer eeuw zal ik niet

behoeven te gewagen: vroeger BACH en HÄNDEL, later HAYDN en MOZART, de grootste geniën die Duitschland toen opleverde, waren al tijdig hier bekend; hunne werken werden allerwege met goed gevolg uitgevoerd. BEETHOVEN volgde: wel was het niet zoo gemakkelijk, reeds van den eersten aanvang af hem wel te begrijpen; wel kostte het moeite, bij de uitvoering zijner werken, in toon, maat en voordragt dat alles op te merken, wat tot goed verstand zijner compositiën onmisbaar is: echter ze werden uitgevoerd, en meer en meer vorderde men in ze beter te leeren kennen. Doch voor een vijf-en-twintigtal jaren kwam daarbij nog veel meer, hetgeen wij nu eenigzins van naderbij willen gadeslaan.

Het was om het jaar 1820, dat men hier te lande meer bijzonder bekend werd met de Opera muziek van den door zoo vele werken algemeen geroemden, de ooren zoo liefelijk streeklenden ROSSINI. Zijn *Barbier de Seville*, later zijn *Willem Tell*, zullen steeds, om andere werken niet te noemen, van zijne verdiensten getuigen. Zonder hem zouden wij later welligt geen BELLINI, geen DONIZETTI gehad hebben, aan wie wij in de *Lucia*, de *Norma* en meer andere stukken, zeker heerlijke oogenblikken te danken hebben.

Ernstiger echter is het karakter dat CHERUBINI's compositiën kenmerkt: hij, hoezeer Italiaan geboren, behoort tot de Fransche school, aan wier hoofd hij verdient geplaatst te worden, niet alleen om zijne Opera *les deux Journées*, en meer andere, maar ook om zijne voortreffelijke kerkmuziek. Zijn *Requiem* is een meesterstuk, waarvan BEETHOVEN niet schroomde te verklaren: »Zoo ik ooit een *Requiem* mogt schrijven, stel ik mij dat van »CHERUBINI tot voorbeeld." Groote lof voorzeker in den mond van iemand, die zelf zoo hoog in de muzikale wereld staat aangeeteekend! BOIELDIEU met zijne *Dame Blanche*, HEROLD met zijne *Zampa* volgden zeker een ander karakter; doch ook zij werkten niet minder op de vorming en leiding van onzen muzikalen smaak; nog meer AUBER, uit wiens vele Opera's wij alleen de in schoone declamatie zoo uitnuntende *Mucette de Portici* herinneren. Het is waar, compositiën als die van

MEIJERBEER en HALEVY eischen, om wel voorgedragen te worden, uitstekende talenten zoo als men ze slechts zelden aantreft, evenzoo als deze ook niet lang in staat kunnen blijven, de vermoeyjende zangstukken wel te doen hooren; maar wanneer, en zoo lang men ze hooren kan, welken diepen indruk maken dan niet de *Huguenots*, de *Juive* en andere van hunne opera's nog altijd op ons! Van een BERLIOZ en FELICIEN DAVID durf ik naauwelijks gewagen: hunne werken zijn in ons vaderland nog te weinig bekend, om ze te beoordeelen.

Nog meerderen invloed had ongetwijfeld de Duitsche school op de leiding van onze muzikale opvoeding. Wie denkt hier niet in de eerste plaats aan den onvermoeiden SPOHR, aan wien wij in de laatstverloopen vijf-en-twintig jaren opera's, als: *Zemir en Azor*, *Faust*, *Jessonda*, oratoriums, als: *die Letzten Dinge*, *Des Heilands Letzte Stunde*, en een groot aantal symphoniën en ouvertures, quinten en quartetten verschuldigd zijn. Wie zal ontkennen, dat zijne compositiën vol gevoel zijn, en dat zijne harmonische kennis (moge zij soms ook tot eene, voor het algemeen min behagelijke, geleerde wijze van uitdrukking leiden) hem steeds tot eer verstrekt.

Aan het hoofd der dramatische compositiën stond ongetwijfeld in Duitschland KAREL MARIA VON WEBER, wiens *Freyschütz*, *Eury-anthe* en *Oberon* de geheele beschaafde wereld als hebben doorgereisd. In denzelfden geest schreef de verdienstelijke MARSCHNER zijne liederen, zijne quartetten voor mannenstemmen, maar vooral ook zijne opera's *de Vampyr* en *Hans Heiling*, die bijzonder hier ter stede in der tijd zoo te regt hooggeschat zijn.

Wanneer wij zoo opmerken, hoe de werken van Duitsche componisten hier te lande bijzonder in hunne waarde zijn erkend, mag men daarbij den overwegenden invloed der Duitsche school op onze muzikale vorming niet uit het oog verliezen; de reden is, mijns oordeels, niet ver te zoeken: het Nederlandsch karakter schijnt in de werken van de Duitsche componisten meer zich zelf terug te vinden, dan in die van andere scholen. De natuurlijke verwantschap tusschen Duitschers en Nederlanders leidt van zelf daartoe. Toen men voor eenige jaren Duitschlands voornaamste steden kon rondreizen, zonder in eene enkele een

opera van een Duitsch componist ten gehoor te bekomen, werdervoer aan de *Euryanthe* van WEBER (elders en zelfs in Duitschland niet verstaan) de eer van 43 voorstellingen in één winterseizoen te dezer stede.

Symphoniën en ouvertures van BEETHOVEN, SPOHR en meer anderen worden nog bij voorkeur door onze beste orkesten uitgevoerd. Vocaalquartetten, liederen van SCHUBERT, PROCH of van een der zoo even genoemden, worden in de bijzondere vereenigingen met ijver voorgedragen en met waar genoegen gehoord.

Ziedaar, indien ik mij niet vergis, in korte trekken eenig denkbeeld gegeven van de omstandigheden, die, door den invloed van Italiaansche, Fransche en vooral Duitsche scholen, de vorming van den muzikalen smaak in ons Vaderland hadden geleid, voor wij met de voortbrengselen van MENDELSSOHN's genie bekend waren geworden.

En zoo ben ik dan genaderd tot hem, ter wiens vereering het korte woord zal moeten strekken, dat ik in deze vergadering nog tot u zal hebben te spreken. Maar al te zeer gevoel ik nu, hoe mijne krachten zullen te kort schieten, om naar eisch zijne verdiensten te schetsen.

Bedrieg ik mij niet, zoo staat de onsterfelijke MENDELSSOHN, in het gebied der Toonkunst, op een hem geheel eigen standpunt. Waar vindt men elders eene dusdanige vereeniging van edele eenvoudigheid, van diep gevoel en van zuiveren kunstmaak, zoo als wij die in hem meenen aan te treffen? — Op de rigting der Toonkunst in Nederland, op de ontwikkeling van het gevoel voor haar, heeft hij een invloed gehad, dien wij met geen van eenig ander componist gelijk kunnen stellen. Vergunt mij, om mijne meening te dezen aanzien te staven, dat ik eenige der voornaamste van zijne werken met u gadesla, om de uitwerking, die zij bij ons gehad hebben en nog steeds hebben, na te gaan.

Zijn leven, zijne kunstontwikkeling is reeds door anderen beschreven: daarover dus mag ik zwijgen; maar zijne voornaamste werken zal ik trachten te kenschetsen: ziedaar wat de kunstenaar behoort te pogen, wanneer hij, door veelvuldig hooren dier werken, door meermalen ook zelf de uitvoering er van te leiden, de

gelegenheid heeft gehad, zich van hunnen aard meer bijzonder rekenschap te geven.

Hoe groote verdiensten bezitten niet al zijne voor orkest geschreven symphoniën, waarvan de derde, voor eenigen tijd nog door de Maatschappij *Cacilia* ten gehoor gebragt, ons zoo bijzonder bewees, welke grootheid en kracht MENDELSSOHN, ook door bloot instrumentaal orkest, wist aan den dag te leggen. Zijne quartetten voor piano en insgelijks zijne strijkquartetten, als ook zijne trio's voor piano, viool en violoncel, zijne sonates voor piano en violoncel, getuigen allen evenzeer van zijne bekwaamheid, om met weinig middelen tevens groot te kunnen zijn. Eenig in hunne soort zijn voorzeker zijne *Lieder ohne Worte*: daar toonde hij bovenal hoezeer hij het verstond, om het edelste wat de toonkunst bezit, de menschelijke stem, als op de instrumenten over te brengen; ja, het is werkelijk zang, wat MENDELSSOHN, ook zonder woorden, in zijne liederen uitdrukt.

Een der eerste instrumentaalwerken van MENDELSSOHN, die hier te lande zijn uitgevoerd, was zijne ouverture *der Sommernachts Traum*. Welke treffende, geheel zangademende gedachten; hoe nieuw deed zich alles voor; werd er niet bij ons in het diepste der ziel een gevoel opgewekt, waarvan wij tot dusverre ons zelve onbewust waren? was het niet alsof wij, allengs door nevelen omgeven, als in een droom ons door liefelijke accoorden opgewekt gevoelden, die ons van het aardse losmaakten en tot hooger sferen opvoerden? Wie zal zich dan verwonderen over den diepen indruk, dien dat werk, overigens van geringen omvang, allerwege ter wereld op de gemoederen der hoorders gemaakt heeft? — De *Fingalshöhle* volgde. Is het niet als of OSSIAN daarin tot ons spreekt? Het geheimzinnige, maar tevens edele en manmoedige van de helden dier oude tijden is door den componist op eene fijngevoelende en diepzinnige wijze aangeduid. En hoe geheel was niet de componist in de gevoelens van den Dichter doorgedrongen, toen hij CÖRNE's *Meesresstille und glückliche Fahrt* in toonen als trachtte weder te geven.

Hoe uitmuntend hij bloot instrumentale compositie deed ver-

strekken tot inleiding voor hetgeen later de zang zou voordragen, bewijst zijne symphonie-cantate (als in den vorm der 9de symphonie van BETHOVEN), die in hare instrumentale compositie ons zoo uitnemend voorbereidt voor het verheven onderwerp, hetwelk verder door de menschelijke stemmen, in krachtige koren vereenigd, zal worden uitgevoerd. Doch hoe veel voortreffelijks ook van zijne bloot instrumentale compositiën nog verder te zeggen ware, ons roepen nog hoogere, nog edeler kunstwerken, waarin dicht- en toonkunst vereenigd hunnen invloed doen gevoelen. Dat wij de voornaamste er van nader beschouwen.

Hoe geheel op zich zelve staat hier de geniale compositie, welke hij schreef op de bekende Ballade van GOETHE, de *Walpurgis-Nacht*. De verwantschap van geest tusschen den Duitschen Dichter en ONZER MENDELSSOHN kan niemand bevreemden, die weet, dat GOETHE'S vriend, ZELTER, de leermeester was van den componist, in wiens ontlukende talenten GOETHE zelf meermalen toonde veel belang te stellen. Mogten wij ons de vergelijking veroorloven, wij zouden haast zeggen, dat MENDELSSOHN in de muzikale wereld dezelfde plaats schijnt in te nemen, welke GOETHE in de dichtwereld bekleedt; doch ik begeef mij daar op een veld dat het mijne niet is.

Keeren wij tot MENDELSSOHN terug. Hoe toonde hij in zijne dichting op GOETHE'S Ballade geheel doordrongen te zijn van het onderwerp; herinnert u het N°. 4, *Vertheilt euch, wackere Männer, durch dieses ganze Waldrevier*; N°. 5, *Kommt mit Zacken und mit Gabeln, und Gluth, und Klapperstöcken*, met het N°. 6 wat daarop volgt. Hoe doen deze drie koren, met afwisseling alleen van Bas-solo's, u, door hunne verscheidenheid, den man van genie kennen! Het geheimzinnige, gepaard met het korte figuur van het eerst aangewezen koor, doet ons vragen: wat moet hier van komen? wat staat ons te wachten? — Het tweede wekt het angstgevoel op, dat iets verschrikkelijks te wachten staat; en het derde doet u rillen en beven, waar er bij komt, *der Teufel, den sie fabeln*. Is dat de componist (dus vroegen wij ons zelve af) zoo gelukkig in het vinden van reine en liefelijke zangen, die hier zoodanigen angst in ons gemoed

weet op te wekken? — Doch ik mag hierbij niet langer stilstaan: zijne grootere werken van het ernstigste karakter, die ter vereering strekken van den Algoede, die zuiveren godsdienstzin in ons zoo krachtig opwekken, vorderen onze meer bijzondere beschouwing.

Ik gewaagde straks met een woord van de symphonie-cantate, wat het instrumentaal gedeelte betreft; maar zien wij nu, waartoe die inleiding ons bragt. Hoe heerlijk en verheven is het *Lobgesang* in het koor, waarmede het opent: *Alles was Odem hat, lobe den Herrn*. Een fiks koor met een welbezet orkest voere dat stuk ten gehoor, en men gevoelt zich van het onderwerp geheel doordrongen; men looft den Heer, en het is ons, alsof het niet anders zijn kan, dan dat ieder menschelijk wezen, dat adem ontvangen heeft, God moet loven; het is ons, alsof de geheele wereld om ons heen werkelijk dien toon van lofzang en verheerlijking met ons aanheft. Hoe streeklend en liefelijk is het duet voor twee sopranen met koor: *Ich harrete den Herrn, und er neigte sich zu mir*. Hoe brengt die zoo gevoelvolle melodie, met daarbij gevoegd koor, ons in eene weemoedig aangename stemming. Stelt men daar tegenover het koor N°. 7: *Die Nacht ist vergangen, der Tag aber herbei gekommen*, dan ziet, dan gevoelt men al de grootheid van den Toonkunstenaar, die de meest onderscheiden gewaarwordingen, ieder in een zoo geheel eigenaardigen stijl, wist uit te drukken.

Wie schetst den indruk, dien de zang van MENDELSSOHN op ons maakt, wanneer deze de, ook onlangs hier te lande zoo voortreffelijk herinnerde, stem des zieners in toonen begeleidt:

o Wachter! wat is er van den nacht?

Welk een dag wordt aan de kim verwacht?

Maar waar zoude ik eindigen, indien ik met u de heerlijke compositiën van de, ook bij ons bekende 42ste en 95ste Psalmen meer bijzonder naging? En echter, hoe zou ik met stilzwijgen kunnen voorbijgaan het innig gevoel, dat in *meine Seele dürstet nach Gott, nach dem lebendigen Gotte*, in N°. 2 van Ps. 42, bij

MENDELSSOHN is uitgedrukt! Ja, wij knielen met hem neder, waar hij, in den aanvang van den 95sten Psalm, ons toeroept: *Kommt, lasst uns anbeten und knieen vor dem Herrn!* Welke verheven trotschheid straalt niet door in zijne opvatting van de woorden in N°. 2: *Denn der Herr ist ein grosser Gott und ein grosser König über alle Götter:* wie wordt, dit hoorende uitvoeren, er niet geheel van doordrongen?

Ik moet mij bekorten: zijne twee groote Oratoriums, *Paulus*, en zijn *Zwanenzang*, *de Elias*, geven mij nog stof tot de gewenschte gelegenheid, om zijne hooge verdiensten te doen kennen. Zijn *Paulus* alleen is genoeg om zijn roem onsterfelijk te maken. Wie kan beweren, in de laatste jaren iets te hebben voortgebracht, wat maar eenigzins in vergelijking kan komen met dat door gansch Europa zoo te regt vereerd meesterstuk, waarin MENDELSSOHN op eene voorbeeldig gelukkige wijze, de hooge verdiensten der oude klassieke school van een HÄNDEL en BACH met de eischen der nieuwere instrumentatie heeft weten te verbinden; waar elders zoo veel eenheid, te midden der meest behagelijke verscheidenheid? — Hoe vol van innig godsdienstig gevoel is wat hij daar schreef; hoe en waar kan eene meer treffende overeenkomst tusschen woorden en toonen gevonden worden, dan in het heerlijk N°. 11: *Sehe, wir preisen selig, die erduldet haben, denn, ob der Leib gleich stirbt, doch wird die Seele leben.* Ja waarlijk, zij, die zijn lijkfeest regelden, konden geene betere keuze doen dan dit stuk, om het met het bekende Koraal N°. 9: *Dir, Herr! dir will ich mich ergeben*, te dier gelegenheid te doen uitvoeren. Ja, hij die zoo zielroerend N°. 18 het: *Gott! sei mir gnädig nach deiner Güte, und tilge meine Sünden nach deiner grossen Barmherzigkeit*, hij, die dit zoo zielroerend in toonen wist uit te drukken, zal, wij mogen het eerbiedig vertrouwen, die genade wel hebben verworven. Ja, *Lieblieh sind die Boten die den Frieden verkündigen*, ja, geheel vredeademend is de melodie, welke in N°. 26 deze woorden begeleidt. Zij schenkt ons rust en kalmte te midden der stormen die om ons loeijen.

Zijn *Elias* was zijn jongste werk. Hoe diep gevoelde hij wat

hij *Elias* in N°. 26 doet voordragen: *es ist genug, so nimm nur, Herr! meine Seele: ich bin nicht besser denn meine Väter.* Zielroerend is de uitdrukking, die hij in zijne melancholische toonen aan die woorden heeft gegeven. Het is, alsof hij toen reeds het bewustzijn met zich rond droeg, van niet lang meer onder de levenden te zullen verblijven. Maar MENDELSSOHN moge voor ons van dit wereldrond verdwenen zijn, zijne werken blijven bij ons en zullen onder ons blijven leven!

Het zou mij tot eene streelende voldoening wezen, indien ik er in mogt geslaagd zijn, om u te doen zien, waarin vooral, naar mijn oordeel, de hooge verdiensten van ONZEN MENDELSSOHN gelegen zijn. Verre zij het van mij, de verdienste van anderen te miskennen. MENDELSSOHN was de eerste om te betuigen, hoeveel hij voor zijne vorming aan de groote meesters, die hem waren vooraf gegaan, vooral een HÄNDEL, verschuldigd was.

Ik erken gaarne, men treft in zijne Oratoriums die breede *Fuga's* niet aan, waarin HÄNDEL, BACH en HAYDN zoo zeer uitmuntten, en die zoo veel tot het breede en krachtvolle van hunne meesterwerken bijdragen. MENDELSSOHN's geest wilde eenvoudiger en meer verstaanbaar uitdrukken wat hij gevoelde; maar hiervan houde ik mij overtuigd, dat, indien hij het noodig geoordeeld had, zoodanige toonstukken in zijne werken op te nemen, hij de grootste geschiktheid bezat om die zamen te stellen, zoo als zijne heerlijk doorwerkte *Fuga's* voor piano en ook voor orgel kunnen bewijzen.

MENDELSSOHN was nimmer uitsluitend. Op de meest aangename en gemakkelijke wijze verkeerde hij met allen, aan wie de kunst in eene of andere harer rigtingen ter harte ging. De beschermeling van GOETHE was tevens de vriend van SCHADOW, zoo als hij ook zelf de teekenkunst niet zonder verdienste beoefende. Was het het wijsgeerige hoofd van zijnen grootvader, dat hem het verband van alle kunsten en wetenschappen zoo gelukkig deed inzien? De Helleensche geest woonde in hem, toen hij de — hier te lande — nog weinig bekende muziek op de *Antigone* van SOPHOKLES schreef. Germaan was hij in den vollen zin des woords, waar hij eene *Fingalshöhle* of *Walpurgisnacht* afmaalde.

Zuiver was zijn smaak: hoe ook elders in Duitschland gedurende eenigen tijd bijna niets dan vreemde opera's gehuldigd werden, en MOZART, SPOHR en WEBER de plaats voor ROSSINI, AUBER, BELLINI en DONIZETTI hadden moeten inruimen, zoo bleef MENDELSSOHN in zijn geliefd *Leipzig* de klassieke school huldigen, en onder zijne leiding werden voortdurend de meesterstukken van HÄNDEL, BACH, BEETHOVEN, MOZART en HAYDN ten gehoor gebracht.

Maar, wat mij meer is dan dit alles, het is, dat allerwege in zijne werken de adeldom van zijn hart, de zuiverheid van zijn gemoed en de gemoedelijkheid van den geloovigen Christen doorstralen.

Door den persoon, door zijne voortreffelijke hoedanigheden van verstand en hart, werd de kunst zelve geëdeld, die in zijne toonen werd dienstbaar gemaakt tot verheerlijking van het Opperwezen, dat wij allen eerbiedig aanbidden. Zietdaar de kunst in haren hoogsten rang geplaatst; zietdaar haar het godsdienstig gevoel ademend, dat ons tot hooger sferen, tot ware godsverering opvoert; zietdaar haar in hare edelste werking, waar zij, niet uitsluitend verbonden aan de leer van een of ander bepaald kerkgenootschap, alle geloovigen tot ware godsvrucht stemt en verheft.

Volgens berigten van zijne nagelatene betrekkingen, had MENDELSSOHN, toen de dood hem van hier wegnam, zich voorgenomen een ander, nog verhevener onderwerp in een groot en nieuw Oratorium te verheerlijken: *Christus*, zou het ten opschrift voeren. Hij wilde daarin zijne geheele muzikale schepingskracht ontwikkelen. Doch, daar hij de gewoonte had, zijne kunstgewrochten genoegzaam geheel in zijnen geest uit te werken zonder ze aan het papier toe te vertrouwen, is, helaas! dit lievelingswerk van den grooten meester met hem in het graf gedaald, en slechts enkele geheel onvoldoende schetsen zijn in zijne nagelaten papieren gevonden.

Zietdaar wat MENDELSSOHN'S compositiën vermogen. Hoe zouden zij aldus niet allergeukkigst werken op de veredeling van den smaak en de verheffing van het gemoed. Ons Vaderland zij dan daaraan in ruime mate deelachtig. Bedrogen wij ons niet, toen wij den invloed schetsten, dien andere componisten

op onze muzikale vorming gehad hebben: toen wij MENDELSSOHN leerden kennen, zoo ontbrak hun dat eenvoudig, maar tevens edel en verheven godsdienstig karakter, dat wij in hem mogen huldigen. Duitschland wijst nu reeds op velen, die, hoezeer verre van zijne slaafsche navolgers te zijn, echter in hunne toonwerken allezins bewijzen, den invloed van MENDELSSOHN'S ontwikkeling ruimschoots te hebben ondervonden. Ik zal u thans slechts op HILLER en SCHUMANN verwijzen, wier *Zerstörung Jerusalems* en *Paradies und Peri* velen uwer bekend zijn. Zij werden hier met genoeg gehoord, en als ik mij niet bedrieg ook daarom, dewijl zij tot menige vergelijking met den *Paulus* de stof opleverden.

In 1838 gaf MENDELSSOHN mij in een schrijven uit Keulen, hetgeen ik — gij begrijpt het gereedelijk — zorgvuldig bewaar, zijn leedwezen te kennen van in een voorgenomen bezoek aan ons Vaderland verhinderd te zijn. Had hij toen, evenwel nog liever in de laatste jaren, onze streken mogen bezoeken, hij zou zeker de streelendste overtuiging met zich hebben mogen voeren, dat zijne hooge verdiensten hier naar waarde werden geschat.

Onze Klasse benoemde hem, nu juist voor vier jaren, tot haren Geassocieerde. Die benoeming geschiedde eenparig: geene opneming van stemmen was er voor noodig. Zoo blijve dan MENDELSSOHN onder ons voortleven in zijne werken en in den gelukkigen invloed, dien hij, wij hopen zulks, op de leiding der kunst en op de vorming van den kunstenaar, ook hier in ons geliefd Vaderland, zal blijven uitoefenen.

Na het eindigen dezer rede vervolgde de Voorzitter:

De ondubbeltzinnige goedkeuring en toejuicing die u, veelgeacht medelid VAN BREE! eenparig in dit oogenblik zijn toegebracht, mogen het overtollig doen zijn, wanneer ik die door eene toespraak trachte te verhoogen. Nogtans gevoel ik mij gedrongen om met opgewektheid het woord tot u te rigten.

Inderdaad, een VAN BREE te hooren spreken over een MENDELSSOHN en over den invloed van de werken des grooten mees-

ters, ook op ons Vaderland en op onze beoefenaars der Toonkunst, dat moet wel de algemeene sympathie, dat zeer zeker de belangstelling in deze Openbare Zitting zeer verhoogd hebben.

Wist gij ons meermalen door uwe heerlijke akkoorden, door uw scheppend genie te streelen en te boeijen, thans hebt gij andere toonen aangeslagen, die u tot niet mindere eer verstrekken. — Ontvang, even verdienstelijke als nederige VAN BREE! ook daarvoor onzer aller dank. Inzonderheid is het de Vierde Klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut, die hare erkentelijkheid u deswege verschuldigd is, en het verheugt mij, dat ik in haren naam u de verzekering geven mag, dat de bereidvaardigheid, waarmede gij, niettegenstaande uwe zoo geschokte gezondheid, de thans zoo gelukkig volbrachte taak hebt op u genomen, voor haar een dienstbewijs is, dat zij steeds op hoogen prijs zal stellen.

Blijf voortdurend de roem eener Klasse, die zich verheugt u onder hare Leden te mogen rangschikken; blijf de roem der Hoofdstad des Rijks, de roem des Vaderlands, de roem van Holland, ook ver buiten zijne grenzen. De Hemel schenke u verder moed en lust en krachten, om uwe roemvolle loopbaan onafgebroken te vervolgen, en zoo mogelijk nog uit te breiden, tot bevordering van den bloei der Schoone Kunsten in Nederland.

Met dezen wensch voor den bloei der Schoone Kunsten, voor dien dezer Koninklijke Instelling, met de bede voor het leven van haren hoogst geëerbiedigden Beschermheer, voor het behoud van het dierbaar Vaderland, en onder dankbetuiging voor de eer van uwer aller tegenwoordigheid, sluit ik deze Zeventiende Openbare Vergadering van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten.